

Møte for lukkede dører, Stortinget 18. april 1921

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 18. april 1921 kl. 10.00.

Præsident: Gunnar Knudsen.

Dagsorden:

1. Meddelelse fra utenriksministeren. (Denne vil bli avgitt i møte, som vil bli foreslått satt for lukkede dører).

- - -

19. Referat.

Præsidenten: Første sak paa kartet er foreslaat behandlet i hemmelig møte, og møtet er derfor sat for lukkede dører. Præsidenten vil da foreslaa at dørene forblir lukket, til man er færdig med behandlingen av sak nr. 1.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar at der gives adgang for regjeringens medlemmer, for kontorchefen og for sekretærene ved Stortingets kontor samt for de i Stortingets tjeneste ansatte referenter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Jeg vet ikke om utenriksministeren maatte ønske adgang for nogen av utenriksdepartementets funktionærer.

Utenriksminister Michelet: Jeg vilde være taknemlig om der kunde gives adgang for en av departementets funktionærer.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar da, at der videre gives adgang for en av utenriksdepartementets funktionærer.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Man gikk derefter til behandling av

Sak nr. 1.

Meddelelse fra utenriksministeren. (Denne vil bli avgitt i møte som vil bli foreslått satt for lukkede dører).

Præsidenten: Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Michelet: Hensigten med dette møte er - eller kanskje rettere sagt var - at søke at faa Stortinget til at ta endelig standpunkt til forskjellige spørsmåal, som minister Wedel har rettet til regjeringen, og som vedkommer de - jeg tør vel si - paagaende traktatforhandlinger med vinlandene. Flere av disse spørsmåal streifer saa nær op til

det mandat som Stortinget har git sin utsendte delegation, at jeg for mit vedkommende i alle fald har fundet det rigtig at Stortinget blev gjort bekjendt med dem og kunde ta stilling til dem. De spørsmål som minister Wedel har rettet vedkommende forhandlingerne i Portugal og Spanien, har jeg allerede før refereret i Stortinget. Jeg skal kun gjenta, at for Portugals vedkommende har han i et telegram spurt om, hvorvidt man var villig til, og hvorvidt han kunde faa fuldmagt til om fornødent at kjøpe for 1 million kroner i portvin av Portugal, for derved at lette traktatens avslutning. For Spaniens vedkommende sier han, at han må "anholde om omgående meddelelse hvilke indrømmelser regjering og Storting tænker sig at kunne byde til gjengjæld for opnåelse minimumstariff for norske varer i Spanien. Hvilket standpunkt indtar man således til spørsmålet om traktatfestelse av vintold alternativ med eller uten forbehold om akcise på såvel inden som utenlandske alkoholholdige drikke og videre til spørsmålet om traktatfestelse tolden på sydfruktur og andre spanske varer samt til spørsmålet om fastsettelse av kontingent for spansk vin til medicinsk og til teknisk bruk for eksempel for hermetik-fabriker.

Jeg skulde ikke anse det usandsynlig at Spanien i vedblivende misnøie og fornærmelse med at traktaten ikke blev overholdt for at indgå ny avtale forlanger at alle norske bestillinger av hete vine før tredie februar først skal kunne effektueres ved indførsel til Norge. Hvis vi vedtat indrømmelse av sådant forlangende skulde kunne opnå modus vivendi kunde måske hvis ikke mulig anderledes norske stat kjøpe nevnte vine."

For nu at ta Portugal først ber jeg at man vil se spørsmålet paa den bakgrund at Portugal ikke mindre end to ganger, først i en note til minister Wedel og dernæst i en note til mig uttrykkelig har erklæret at det agter at opsi det nu bestaaende provisorium, forsaavidt man gik til lovfæstelse av forbudet mot hetvin. Det har Portugal gjentagende i den bestemteste form præciseret.

Jeg skal videre faa lov at referere et telegram som vi har mottat fra vor legation i Lissabon. Det blev mottat i fredags og lyder saa:

"Høitstående embedsmand portugisiske utenriksministerium

sir mig idag at spanske toldforholdsregler overfor Norge har vakt stor opmerksomhet; regjering bestormes av henstillinger fra handelsstand serlig Oporto om opsigelse midlertidig avtale og iverksettelse toldkrig som Spanien; regjering endnu ingen avgjørelse men ikke usandsynlig efterkomme henstillingerne. Samme embedsmand fortalte endvidere i streng fortrolighet at New Foundlands regjering i betragtning av forandrede situation hadde søkt fornyet tilnærmelse til Portugal (se min skrivelse 42) og hadde antydnet villighet opgi eller ialfald lempe på forbud for istandbringe handelsavtale.

Der er ikke tvil om at stemning her overfor Norge betydelig strammere som følge av Spaniens optreden. Jeg anser delegationens snarlige komme meget påkrevet.

Indhold nærværende telegram bes meddelt delegationen."

Og vi fik i lørdags et telegram fra vor minister i London, hvori minister Vogt siger, at han har hat en længere samtale - ja kanskje det ikke stod "længere" - at han har hat en samtale med den portugisiske minister i London, som uttalte at han anser det utvilsomt, at den portugisiske regjering vil opsi den avsluttede modus vivendi. - Naar det spørres om hvorvidt staten kan gaa hen og kjøpe - som av minister Wedel antydnet - hetvin i Portugal for et bestemt beløp, kan det kanskje ha sin interesse at kjende den statistik, som eksisterer vedkommende indførselen av vin fra Portugal i de senere aar. Vi har indført i 1908 for 450.000.00 kroner - jeg kan gi tallene baade i vekt og kroner; hvis ingen forlanger andet, gir jeg dem bare i kroner, og i runde tal.

(Castberg: jeg vil gjerne høre dem i vekt ogsaa.)

Utenriksministeren:

I 1908	450.000 kg. og	450.000 kr.
i 1909	610.000 " "	610.000 "
i 1910	830.000 " "	830.000 "
i 1911	950.000 " "	1.050.000 "
i 1912	940.000 " "	1.080.000 "
i 1913	1.060.000 " "	1.200.000 "
i 1914	1.700.000 " "	1.950.000 "

Saa kommer de gyldne aar:

i 1915	2.430.000 kg. og	3.040.000 kr.
i 1916	4.400.000 " "	5.700.000 "
i 1917	2.550.000 " "	5.100.000 "
i 1918	650.000 " "	1.070.000 "

For 1919 har vi bare vekt angivelsen med 650.000 kg. Værdiangivelsen har vi ikke faat. For 1920 er indførselen omkring 430.000 kg. Man vil være opmerksom paa, at her er ingen differenciering foretat, man kjender ikke til vinens styrke. Statistikken har ikke været ført saadan; det var ingen grund til at føre statistikken saaledes, at der blev sondret mellem vin under 12 og over 12%. For 1920's vedkommende har dog det været gjort, og med et rundt tal kan man si, at der er indført vin fra Portugal over 12% alkoholholdig til ca. 100.000 kg's vekt. Min kollega socialministeren har oplyst, at han har opgaver som skulde vise, at de representerer en værdi av ca. 400.000 kr. Hvormeget av denne vin der ligger mellem 12 og 14%, kan vi ikke angi. Jeg ser jo saaledes paa det - jeg kan faa indskyte kanskje den bemerkning - at efter mit personlige syn - er det ikke noget som strider mot mandatet at sikre i en avtale vedkommende traktatland en indførsel av vin over den avgjørende alkoholgrænse, som nogenlunde svarer til det som virkelig er indført gjennom en række av aar, og det er selvfølgelig heller ikke noget som strider mot det, at gaa endog betydelig over, hvis man ikke slipper det ut paa markedet. Det er stillingen altsaa for Portugals vedkommende.

For Spaniens vedkommende er forholdet det, at der i 1920 er indført til Norge fra Spanien ca. 11.300 kg. brøndevin og omkring 450.000 liter vin over 12% alkoholholdig.

Hvad spørsmålet om at traktatbinde endel av satserne angaar, saa ser jeg for mit vedkommende ikke nogen egentlig hindring mot det. Det er - det skylder jeg dog at si - i strid med den politik som fra norsk hold konsekvent har været søkt ført i den senere tid, nemlig at løsgjøre traktaterne for alle faste satser. Men paa den anden side staar det for mig klart, at det er et offer som man i tilfælde maa bringe. Og i yderste nødsfald, skjønt det tiltaler mig ikke, saa mener jeg, at man ogsaa maatte kunne strække sig til at traktatfaste tolden paa vin, forutsat at den blev nogenlunde rimelig. Om det at tillate indført het vin, som er bestilt før 3. februar, som det har været slaat paa under en samtale med mig, mener jeg at man ikke godt nu kan gaa ind paa det. Det er direkte i strid med Stortingets mandat ialfald.

Jeg skulde nu referere et telegram jeg har faat fra Paris, og som er av yderst ubehagelig natur. Vi stilles i virkeligheten i dette øieblik overfor en ny situation. Og jeg kan ikke si, at det egentlig har tjent til at befordre min nattesøvn. Jeg fik det sent igaaftes. Jeg har ikke hat anledning til at forelægge det for nogen av mine kolleger i regjeringen, saa regjeringen har ikke kunnet diskutere de nye spørsmål som her er kastet ind, og jeg kan altsaa ikke ta noget standpunkt til det. Minister Wedel telegraferer følgende:

"I omhandlede møte mellem handelsminister og kammer og senatkommissionen" - Stortinget vil erindre, at minister Wedel telegraferte, at imorgen, det skulde være den 12/4, vilde et saadant møte bli holdt - "konstatertes, at det vil være umulig for Frankriges regjering at faa votert traktat med tarif og mestbegunstigelsesklausul av nogen art. Jeg hadde idag sammen med Røstad" - her er det et ord som er faldt ut - "møte i utenriksdepartementet" - eller noget lignende, det kan være likegyldig - "med Peretti, Serruys, Sedoux og Vitrolles. Efter diskussioner og forklaringer stiller saken sig som følger i 3 alternativer:

- 1) akseptere uten forandring franske proposition.
- 2) fuld reciprocitet med liste fra begge sider og istedetfor mestbegunstigelse for liste B og D" - det er noget som refererer sig til handelsavtalen - "en tilløgsartikkel (som menes indirekte at faa samme virkning) om at hvis nogen av parterne skulde tilstaa en anden magt bedre vilkaar, traktaten kan opsies med 45 dages varsel. Enighet maa hvis dette alternativ vælges, da desuten opnaaes om alle de andre artikler, spesielt" - her er der faldt noget ut - "§ 23 hvilket turde bli vanskelig.
- 3) Modus vivendi paa basis som nuværende ordning med artikler 10, 11 og 12 og eventuelt 19 som tillæg og med indrømmelse fra vor side av kontingent paa brøndevin og hete vine indført i henhold til artikler 10 og 11" - indførelse av kontingentsystemet altsaa.

"Første alternativ", fortsætter minister Wedel, "er jo utelukket." Det er helt klart at det at vedta det oprindelige

franske forslag uten forandring lar sig ikke gjøre. "Andet alternativ vilde være en innovation" - altsaa en fornyelse eller hvad man vil kalde det - "hvis rækkevidde hverken de franske eller vi ganske kan overskue. Det vilde desuten ta flere maaneder at fastsætte tekst og gjensidige lister, om vi tilsidst kunde bli enige.

Det blev desuten fremholdt av franske forhandlere at det maaske er prématuré"- for tidlig -" at avslutte definitive traktater. 3dje alternativ turde derfor efter omstændighetene være meget heldig og anbefaler sig, idet det ikke binder os mer end nødvendig, utelukker strid om andre artikler og opretholder hvad vi har opnaadd i vinsaken." Det gjælder nu med adskillig modifikation, synes jeg.

"Innrømmelse av kontingent til Frankrike for brennevin og vine vil vistnok allikevel påtvinge sig selv hvis vi må gå til et sådant skritt likeoverfor Portugal eller Spanien og vil overhodet være nødvendig for at få vinartikler drevet igjennem i franske senat og kammer likeoverfor voldsom agitation fra vininteressertes side. Avtale om kontingent kunde eventuelt skje ved noteveksling.

Forutsetningen er fremdeles at importforbudene opheves.

Delegasjonen er enig med mig i at anbefale det tredie alternativ.

Jeg imøteser svar straks efter stortingsmøtet mandag inneholdende ogsaa meddelelse om hvor langt jeg i tilfelle kan strække mig med kontingentens størrelse. Franskmennene forlangte 8 000 hektoliter, men jeg håber kunne opnå reduksjon måskje kunde vi tilby det halve.

Man mener her at vi i tilfelle av aksepsjon 3die alternativ kan undertegne i løpet av 48 timer. Dette er av høieste viktighet for min reise til Spanien hvorhen jeg da kunde begive mig straks med det franske arrangemang som et fait accompli."

Utenriksdepartementet har sat op en statistik - jeg vet ikke om Stortinget hadde interesse av at høre det allerede nu - over import av brøndevin fra Frankrike i løpet av de siste aar. Den begynder med 1909. Da indførte vi 788.000 kg. brøndevin til en værdi av 1.140.000 kroner. I 1910 - jeg bruker bare runde tal - 880.000 kg. til værdi 1.440.000 kroner, i 1911 840.000 og 1.400.000, i 1912 940.000 og 1.600.000 kroner, i 1913 ca. 1 million kg. og 1.700.000 kroner, i 1914 767.000 kg. og 1.300.000 kroner, i 1915 860.000 kg. og 1.500.000 kroner, i 1916 940.000 kg. og 2.630.000 kroner, i 1917 - det var merkelig nok et beskedent aar - 171.000 kg. og 1/2 million kroner, i 1918 240.000 kg. og 680.000 kroner, i 1919 390.000 kg. og 1.800.000 kroner, i 1920 er mængden 280 000 kg. 8 000 hl. skulde altsaa omtrent svare til importen i tidligere dage, da den var fri. Kommer den ned i 4.000 hl., er den omtrent hvad den var i 1919. Da var den 390.000 kg., og det skulde vel være 3.900 hl. Saan staar saken. Jeg er i nogen tvil om selve den videre behandlingsmaate av den. Det naturlige skulde jeg tro maatte være at regjeringen fik anledning til at diskutere det siste telegram fra minister Wedel, og at man enten kom sammen igjen

ieftermiddag eller senere paa dagen eller kanskje først imorgen til videre forhandling om saken.

Det staar for mig som et spørsmaal - jeg faar lov til at nævne det her allerede nu - om ikke kanskje det rigtige maatte være at hr. Wedel istedetfor at fortsætte forhandlingerne nu i Paris, straks reiste til Portugal og Spanien og gjenoptok forhandlingerne der. Det er dog der tampen brænder mest, og man skulde jo tro, efter de forslag som her er fremlagt for Frankrikes vedkommende - saa ser det ut ialfald for en som ser det paa avstand - at det ikke skulde haste saa forfærdelig. At forhandlingerne i Spanien vil møte paa store vanskeligheter, er jeg fuldt klar over, og jeg er ogsaa klar over at forhandlingerne ikke paa nogen maate er blit lettet, efter min mening tvertom vanskeliggjort, ved den debat som blev ført her i tinget forleden dag for aapne døre. Jeg siger dette saa meget bestemtere, som de siste spanske aviser som er kommet op her, de er dateret fra tiden før den debat som blev ført, indeholder avtryk fra de norske aviser av interviewer, som har været holdt med enkelte repræsentanter fra denne sal, og hvor den ene, det er min ven Oscar Larsen, uttrykkelig uttaler at det spanske toldforbud vil virke likefrem ruinerende paa den norske fiskeribedrift. Og "delegationens ædelmodige medlem", som han kaldes i de spanske aviser, hr. Konows uttalelser om at dette forbud ikke vil bli hævet forinden vi gir adgang for spanske vine, som holder 21 graders styrke, finder vi ogsaa referert igjen i disse aviser. At vanskelighetene er store og mange maa vi være fuldt forberedt paa.

Præsidenten: Præsidenten er enig med hr. utenriksministeren i, at det vil være ønskelig under de nuværende forhold, at sakens videre behandling utsættes, og at den da optas til behandling igjen i Stortinget efter nærmere besked. For tiden er det, som saken ligger an, nødvendig, at regjeringen tar spørsmålene, de sist ankomne meddelelser under overveielse og da fremkommer med resultatet derav for denne forsamling eller eventuelt utenrikskomiteen. Præsidentens forslag er derfor, at sakens videre behandling indtil videre utsættes.

Castberg: Forinden det forslag er avgjort, er det ikke min tanke at komme ind paa de spørsmåle, som er berørt her.

Præsidenten: Præsidenten skulde anse det for litet hensigtsmæssig.

Castberg: Nei, jeg sa, jeg agter ikke det. Men jeg har bedt om ordet for at stille et supplerende spørsmaal til utenriksministeren. Han nævnte sist i sit foredrag, at det hadde ikke lettet forhandlingerne den debat, som var ført her i Stortinget for aapne døre, og han nævnte i denne forbindelse to repræsentanter. Han nævnte hr. Oscar Larsen og "det ædelmodige medlem av delegationen", som han uttrykte sig, hr. F.L. Konow. Man kan være i tvil om, hvorvidt det dermed sigtedes til de uttalelser, som faldt under debatten; jeg har grund til at tro, og det var det, jeg vilde faa rede paa av

utenriksministeren, om der ikke dermed sigtes til interviewer i spesielt et stort spansk blad før stortingsdebatten, hvori medlem av delegationen hr. F. L. Konow og hr. Oscar Larsen har uttalt sig, for det første som utenriksministeren antydte, og dernæst i retning av, at det var ikke underlig, at Spanien traf disse forholdsregler, slik som vi hadde behandlet Spanien. Hvis saa er, saa er dette av den art, at jeg vil spørre utenriksministeren, om han har det blad tilstede. Den store avis har, efter hvad det er mig meddelt, føiet en kommentar til, som gaar i samme retning. Forholder dette sig saa, saa er det av en saa alvorlig art, spesielt at et medlem av delegationen har uttalt sig paa denne maate, at jeg mener, at baade vedkommende medlem selv og denne forsamling og almenheten har ret til at kræve oplyst, hvordan sammenhængen hermed er. Jeg gaar ut fra, at utenriksministeren har vedkommende spanske avis tilstede, og at den vil kunne foreligge i oversættelse, saaat vi faar se det. For er det saa, at der fra medlemmer av denne forsamling og spesielt noget av delegationens medlemmer arbeides bak Stortingets ryg for at undergrave grundlaget for forhandlingerne, saa maa det bli alment kjendt som illustration og forklaring av situationen.

Statsminister Halvorsen: Jeg frafalder ordet.

Utenriksminister Michelet: Den ærede repræsentant maa svæve i nogen misforstaaelse. Det er ikke her tale om noget, som er foregaat bak Stortingets ryg. Hvad der er foregaat er sket i dagens fulde lys. Det er uttalelser, som er telegrafert fra Kristiania ned til spanske aviser, intet andet. Det er officielle ting. Enhver har kunnet læse dem herhjemme. Der er ikke overfor utenlandske korrespondenter sagt noget mig bekjendt - ja jeg vet ikke, om de er blit interviewet engang. Det er de uttalelser, som har staat - jeg tror det er i "Aftenposten" og "Tidens Tegn" - som har været telegrafert ned. Jeg ansaa mig berettiget til i et møte her for lukkede døre at nævne disse ting, fordi de indeholder en sterk opfordring til, at man er varsom og forsigtig med sine uttalelser om dette. Personlig - det vil jeg straks si - understreker jeg det, at uttalelserne jo er fremkommet længe efterat den spanske regjering har tat sin beslutning. De kan ikke ha hat nogensomhelst indflytelse paa det skridt, som er tat, og forsaavidt heller ikke nogen indflytelse paa den spanske regjeringens linje fremover. Men det er klart, som jeg sa, at de ikke kan lette forhandlingerne, og at det maner til forsigtighet. Jeg understreker det, at det er i et strengt fortrolig møte, et møte for lukkede døre, disse meddelelser er git.

Larsen: Det er meget bemerkelsesverdige uttalelser, hr. utenriksministeren har tillatt sig at komme med, og som selvfølgelig øieblikkelig skulde suppleres av hr. Castberg. Det tvilte jeg ikke paa. Der, hvor han kan forsøke at gripe et ben, der gjør han det selvfølgelig. Men jeg tror ikke, at det skal lykkes hverken utenriksministeren eller hr. Castberg at

skjule de feilagtige underhandlinger, som allerede er ført, og jeg for min del vil ogsaa si: den slette maate, hvorpaa traktatforhandlingerne er ført. Jeg er ikke det mindste bange for at la de uttalelser, som jeg er kommet med, komme i dagens fulde lys. Jeg er overbevist om, at saavel utenriksministeren som de øvrige medlemmer av regjeringen og de andre nok tilslut skal faa se, at de uttalelser er rigtige, og jeg tror nok, at det utover landet litt efter litt ogsaa vil vinde mere forstaaelse, hvor nødvendig det er at leve paa en fredelig fot med vore gamle, gode venner, baade Spanien og Portugal. Jeg tror ikke, at den maate hvorpaa saken er grepet an fra enkelte hold og ogsaa i det sidste fra regjeringshold, vil kunne føre frem til det, som vi alle virkelig tilsigter, nemlig at kunne faa gode traktater. Det nytter ikke som sagt at forsøke paa pa nogensomhelst maate at skjule de feil, som hittil egentlig er gjort. Vi er sent ute, og fordi vi er sent ute, fordi vi har passet daarlig paa, faar vi nok betale.

Castberg: Jeg staar her med to offentlige uttalelser i den spanske avis "La Epoca", som indeholder først et telegram fra Kristiania av 6. april, hvor det meddeles, at i et stortingsmøte har den deputerte hr. Larsen uttalt sig om spørsmålet paa en saadan maate, som er nævnt her, og at hr. Konow, medlem av den av regjeringen nedsatte forhandlingskommission, likeledes har uttalt sig, og dertil er der en redaktionel artikkel i samme blad, som paaberoper sig dette. Det spørsmål, jeg stillet, var basert paa opplysninger, som jeg underhaanden hadde mottat fra utenriksministeren, og den karakteristik, som jeg i mit spørsmål gav av dette, staar jo ikke i strid heller med det referat, som utenriksministeren gav. Disse to medlemmers uttalelser - men jeg fæster mig særlig ved delegationens medlem hr. F. L. Konow, hans uttalelser er paaberopt som vidnesbyrd om, at der i Norge raader og kommer frem i Stortinget fra et delegationsmedlem, den opfatning, at man maa forlate grundlaget for forhandlingerne, at det ikke er at undres paa, at Spanien griper til den slags forholdsregler, og at det, som er skedd, er et dødsstøt for vore fiskerier. Hvorfor jeg spør om dette, er, fordi det, som er foregaat i denne retning, de uttalelser, som er faldt specielt fra hr. Larsen og fra hr. Konow under debatten, gaaende i samme retning som dette, og meddelelser til den spanske presse om, at disse opfatninger deles endog av ialfald ett medlem av den delegation, som er sendt, det er av den art, at almenheten har krav paa at faa fuld opplysning om det, hvad den selvfølgelig kan faa ved at henvende sig til vedkommende blad, det er jo offentlige uttalelser; men enhver vet, at spanske avisers uttalelser blir ikke kjendt her, og jeg mener, at det er paakrævet, at en oversættelse av disse aktstykker blir stillet til pressens raadighet, forat almenheten kan faa oversigt ogsaa forsaavidt over det intrigespil. Jeg mener, at er det saa, at man byr Spanien vaaben paa den maate, endog fra delegationens medlemmer, nærmer det sig landsforræderi, at man paa den maate

motarbeider landets egne interesser - saa sterkt vil jeg ha sagt det.

F.L. Konow: Jeg har hørt oplæst av utenriksministeren referat av, hvad den spanske avis "Epoca" har sagt; men saavid jeg oppfattet det, har ikke jeg sagt det, som staar i den avis. Først skal jeg forutskikke den bemerkning, at jeg ikke har latt mig interviewe av nogensomhelst fremmed journalist; jeg har kun uttalt ganske i sin almindelighet, da der var tale om de spanske toldforhøielser, at jeg ikke trodde, det var sandt. Siden har jeg ikke uttalt mig i den retning med de ord, som er blit mig tillagt av den spanske avis' referent, som har været tilstede her, og det vil det stenografiske referat av mine uttalelser fuldt ut vise. Saa hvis der er tale om, som hr. Castberg sa, at der skal offentliggjøres utdrag av de spanske aviser - jeg skal stilles i gapestokken - vil jeg anse det for rimelig, at man samtidig tar det stenografiske referat av mine uttalelser og lægger ved. Jeg mener, at jeg ikke den 13. april da forhandlingerne blev ført for aapne døre - og det var særlig fra hr. Castbergs side det blev krævet, at møtet skulde holdes for aapne døre; det er han, som stadig kræver møterne for aapne døre - jeg tror ikke, at jeg uttalte mig ved den anledning om andre ting end de, som er fuldt kjendt av Spanien og den spanske regjering. Jeg hverken røbet eller sa noget, som jeg mener kan gi spanierne vaaben i hænde, naar det gjælder underhandlingerne med Norge, og ganske særlig paapekte jeg, at jeg mente, at underhandlingerne maatte føres med Spanien i harmoni med de tre første paragraffer i Stortingets mandat, det var særlig det, jeg pekte paa.

Statsminister Halvorsen: Jeg tænker vi alle har en følelse av, at vanskelighetene tilspidnes, og da gaar det saa let denne gang, som det har gaat saa ofte før, at man vil søke efter syndebukkene - vi hører alt her, at landsforrædernavnet blir søkt sat paa landsmænd. Det er den daarligste maate at ta tingene paa. De herrer faar svare for sig selv, hvad de har sagt. Men naar jeg har tat ordet, er det for at si, at det norske storting har liten ære av den maate, hvorpaa man under vanskelige forhold har ført debatten her i Norges storting. Det var beklagelig - sa jeg sidst - at venstreforeningens styre kom med sit forslag og midt under forhandlingerne sier til Spanien: "Vi betaler mellemlaget, læg bare paa" - yderst beklagelig, for det var en overilet handling. Og den var beklagelig den debat, som blev ført fra deres side, som mente, at fiskerne var i fare, og talte deres sak, klaget paa fiskernes vegne. Fra eksportørerne akkurat det samme. Hvad var det andet end at si nede i Spanien: Se, hvilken betydning det har! Det var en debat, som vi har liten ære av, og som jeg er sikker paa har gjort forhandlingerne dernede meget, meget vanskeligere. Men jeg tænker ogsaa, vi kan være enige om, at her har de ansvar alle sammen, og at det maa ikke gaa for sig, at den ene vil ta den anden i skole paa den maate, som her er skedd. Det faar man huske paa, og jeg tænker - jeg sier det rent instinktivt ut fra dette - det er ingen anden vei end at holde fast paa Stortingets mandat. Saa

faar vore delegerte under ansvar komme og si, hvad resultat de kan opnaa. Opnaar de noget resultat, vel, det er godt. Opnaar de det ikke, ja vel, saa har vi klar besked. Men det maa ikke gaa an her, at vi tar det paa denne maate, og det kan ikke gaa an heller, at vi prutter med dem og lægger paa og sier: saa mange liter her, saa mange liter der. Det hele forskusles og forfuskes, vi faar ikke klare linjer og vi ser ikke veien fremover. Jeg vil ha sagt dette, og jeg vil advare mot her, at landsmænd overfor landsmænd tar det paa den maate. Der kommer aldrig noget godt ut av det, og vi gjør os endda ynkeligere likeoverfor utlandet.

Utenriksminister Michelet: Jeg kan ikke andet end tro, at der maa være nogen misforstaaelse tilstede fra hr. Castbergs side i denne sak. De uttalelser, som det her er tale om, har jo alle mennesker i dette land saa at si læst, og mig bekjendt har ikke hr. Castberg og heller ingen anden tat nogen saadan forargelse av dem. Der hadde jo da været anledning til at paatale dem tidligere. Det kunde været gjort. Naar jeg har nævnt og fundet grund til at nævne dette, saa er det utelukkende for at fæste herrernes opmerksomhet ved, at disse ting maa behandles forsigtig. De uttalelser, som har været referert ned til de spanske aviser, faldt jo den 6te april. Debatten her blev ført den 13de april. Det faldt ikke nogen ind i denne sal at hefte sig ved disse artikler og skrike op, som her har været gjort, om landsforræderi. Det har været en uforbeholden uttalelse av disse herrers syn paa forholdene, en uttalelse - jeg understreker det endnu engang - som ikke har kunnet ha nogen indflydelse paa det skridt, som allerede har været tat, og paa de beslutninger, som den spanske regjering maaske har tat med hensyn til fremtiden. Men at de vil kunne vanskeliggjøre forhandlingerne, det er min mening. At offentliggjøre saadanne ting paany synes jeg ikke for alvor bør komme under diskussion - det vil være denne forsamling uværdig at slaa ind paa en fremgangsmaate som denne.

Præsidenten: Her er saa mange, som forlanger ordet, at præsidenten finder grund til at forkorte tiden for de talere, som herefter indtegner sig. Præsidenten anser det lite ønskelig, at man fortsætter denne debat, og jeg vil da foreslaa 2 minutter for dem, som herefter indtegner sig.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Ivarsson: Naar jeg har bedt om ordet, er det ikke, fordi jeg i mindste maate føler mig truffet av de bebreidelser, som idag er rettet mot enkelte talere i Stortinget, under debatten om Larsens interpellation. Jeg har ved den anledning med flid lagt an paa at uttale mig sterkt moderert og forsigtig, og jeg er mig bevisst, at i det jeg har sagt kan der ikke ligge nogetsomhelst, der kan siges at virke til skade for forhandlingerne. Men jeg vil nedlægge en protest mot den maate, hvorpaa den meget ærede repræsentant fra Søndre Gudbrandsdalen her finder for godt at burde optræde. Denne

forlorne faderlighet, denne tilgjorte moralske ophøiethet og denne overordentlig straalende fædrelandskjærlighet, som denne ærede repræsentant altid er opfyldt av i motsætning til de mindre agtværdige motiver, som han naturligvis tror at vi andre mennesker ledes av, naar man faar dette her daglig servert, saa vækker det til syvende og sidst - la mig bruke et ikke for sterkt uttrykk - en smule væmmelse, det virker motbydelig. Jeg vil faa lov til at si, at det er dog en ren barnagtighet at ville paastaa, at uttalelser avgit av denne eller hin stortingsrepræsentant, av denne eller hin fiskeeksportør eller fisker, eller hvad han nu maatte være, til en eller anden avis, skulde være det eneste, som sætter Spanien istand til at bedømme situationen her i Norge likeoverfor forbudet og dets indflydelse paa vor utenrikshandel. Man kan da ikke mene dette. Ligger den ikke aapent i dagen al den agitation, som blev drevet foran og under folkeavstemningen fra begge sider? Kjender de da ikke i Spanien til paa forhaand, at der er folk, som hævder og bestemt hævder de opfatninger, som f.eks. hr. Oscar Larsen og hr. Konow har gjort sig til talsmænd for? Er det nyt for dem? Er det først nu den 6te april de har set det i "Tidens Tegn" og i "Aftenposten"? Kan man for alvor paastaa det? Det klinger jo rent barnagtig. Der er ikke sagt mere i disse uttalelser og heller ikke sagt mere i Stortinget under debatten om Larsens interpellation, end at alle folk i Spanien, som fulgte med i denne sak, visste det paa forhaand. Og saa kommer man her og truer med at kalde disse folk landsforrædere! Skal det da være slik her i landet, at man for ikke at risikere at bli beskyldt for at være landsforræder, absolut maa ha en bestemt mening i visse socialpolitiske spørsmåal? Eller skal man, naar man har en anden mening, være forpligtet til at tie med den? Det gaar da i al anstændighets navn ikke an. Denne farisæisme i vort offentlige liv, at den ene efter den anden staar frem foran folkets aasyn og slaar sig for sit bryst - nei, de gjør ikke det, men de retter sig og breder armene vidt ut og sier: jeg takker dig Gud, at jeg ikke er som andre mennesker - skal der da ikke bli slut paa det? Og naar man saa lægger til dette, at der mellem de mange, mange, som er dydig forarget, findes ikke saa faa, som med glæde tar baade et glas portvin og et glas sherry, naar det bydes, da blir forholdet endda meget motbydeligere. Men for nu at komme tilbake til debatten og Oscar Larsens interpellation saa vil jeg spørge: Hvem har ansvaret for, at den sak blev foretat for aapne døre? Jeg vil tilstaa, at paa mig virket det forbausende i høieste grad at se, at saken var opslaat til behandling i et møte for aapne døre, og jeg uttalte paa forhaand til flere medrepræsentanter min forbauselse over det. Men jeg indtar jo ikke en saadan stilling her i denne forsamling, at jeg egentlig skulde ha opfordring til at komme med forslag om en anden fremgangsmaate. Hvor var utenriksministeren da? Hvorfor forlangte han ikke en behandling for lukkede døre? Hvor var præsidentskapet? Og hvor var alle de andre, som er saa ømme for fædrelandets ære? Hvor var de henne? Det gaar ikke an først at gaa med paa, at en saadan sak opslaaes til behandling for aapne døre, og saa forlange, at folk, som har visse

opfatninger, skal legge mundkurv paa sig av hensyn til de aapne døre. Det er en litet pyntelig maate at ville forsøke paa ad omveie at begrænse ytringsfriheten her i Stortinget. Jeg kan slutte mig til den appel, som blev rettet til forsamlingen fra statsministerens side. Jeg kan være enig med ham i det, at man nok burde ta det paa en noget anden maate under disse forhandlinger. Men bebreidelserne faar ikke rettes ensidig til én kant. Vi husker alle, at minister Wedel stod ute i forsamlingssalen her og sa, at naar vi muligens kunde opnaa en saadan ordning, som han der skitserte, med Frankrige, saa var det forutsætningen, at det skulde være i fremtrædende grad en bona fide-traktat. Det skulde være en overenskomst i god tro, og til den gode tro hørte da blandt andet, at et eventuelt monopol paa indførsel og omsætning av let vin skulde ikke tjene til andet end til at regulere omsætningen og hindre misbruk, og samtidig forkyndes det aapent her i landet av et stort politisk parti, avholdspartiet, at dets hensigt med monopol er derigjennem at faa ind letvint et absolut forbud. Har ikke Frankrige læst det? Kan man saa vente, at de dernede skal være villige til at indgaa paa en saadan ordning, som ministeren dengang skitserte, under den forutsætning at det skal være en overenskomst grundlagt paa god tro, naar man paa forhaand fortæller, at man vil benytte den til noget andet, end den egentlig skulde benyttes til? Nu ja, der er vel intet andet for end at gjøre, som den ærede statsminister sa, at holde fast paa mandatet. Men idet jeg sier det, vil jeg faa gi uttrykk for, hvad jeg for min part aldrig har tvilet paa, at ved en striks fastholden av det mandat faar vi aldrig en traktat med disse lande, som er tilfredsstillende for vore eksportinteresser, vi faar det aldrig, og den, som tror noget andet, han daarer sig selv. Selv om vi kunde gaa til en forholdsregel som den at maaltbinde alle dem her i landet, som ikke var enige med hr. Castberg, vi fik den ikke allikevel - la os være klar over det. Men jeg kan være enig med statsministeren deri, at vi faar fortsætte at kjøre paa det spor, vi har begyndt at kjøre paa, og saa faar det engang vise sig, hvor vi havner. Men jeg tror, at utgangspunktet er uriktig.

Præsidenten: Præsidenten finder sig foranlediget til paa grund av de mange sterke uttrykk, som er brugt under debatten, at minde om forretningsordenens § 33, som ikke tillater fornærmende uttrykk mot Stortinget, dets avdelinger eller nogen av deres medlemmer.

Buen: Jeg vilde ogsaa fremholde det, som statsministeren fremholdt, idet han pekte paa den ting, at vi har et mandat, som vi har opstukket for forhandlingerne. Jeg vil henstille, at man ikke kommer ut paa vidderne, slik som man har gjort ved hr. Oscar Larsens, Konows, og Ivarssons og enkelte andres - jeg hadde nær sagt - færd her i salen; for de har forsøkt at bringe spørsmålet bort fra den vei, som forhandlerne har faat anvist. Det skal ikke lykkes. Jeg synes, vi har pligt til at støtte statsministeren i hans bestræbelser for at holde

forhandlingerne paa det grundlag, som de har faat anvisning paa.

Det er saa, at her søker man efter syndebukker, sa statsministeren. Ja, syndebukkerne peker sig nu noksaa godt ut selv da! Det er jo ikke til at ta feil av. Vi behøver ikke at lete efter dem. Og det er ganske riktig, at Stortinget kan siges at ha liten ære av de forhandlinger, som her har været ført for aapne døre; for man har likesom utlevert sig paa forskjellige hold. Men jeg gjør opmerksom paa, at vi, som har faat karakteren av avholdsfanatikere, er det, som har været loyale i vor optræden, og illoyaliteten har været hos dem, som staar os imot; det er særlig dem, som har sprunget regjeringen i benene og gjort ugagn her. Det er ikke til at ta feil av, at det er særlig dem, som har skapt regjeringen de vanskeligheter, som de nu klager over her. Det skal være sagt. Og enten uttalelser fra visse folk fremkommer her i salen eller de fremkommer som løst snak likeoverfor presseorganer, saa er det like litet forsvarlig, hvis det er folk med særlig ansvar. Jeg bryder mig litet om, hvad hr. Oscar Larsen siger eller hvad hr. Ivarsson siger - jeg tror ikke, at det slaar noget overende nede i Spanien; for en mand som f.eks. hr. Oscar Larsen er jo eksportør i stor stil, og hans uttalelser blir derfor tillagt den betydning, de er værd at tillægge. Naar en eksportør kjæmper for sine eksportinteresser, saa er det forstaaelig. Jeg behøver ikke derfor at kaste stænk paa manden, og det er ikke min mening at gjøre det. Men vi tillægger det liten vegt, og det har vi lov til at tillægge liten vegt i denne diskussion. At hr. Ivarsson kanskje likeledes som representant fra fiskeridistriktet deroppe - la mig ta det i den aller bedste mening - har et noget enøiet syn paa dette, la os ikke tillægge det heller for stor vegt. Men den mand, som lar sig vælge som Norges representant i en forhandlingskomite med et fremmed land, skal være forsiktig! Og hr. F. L. Konow har uten tvil optraadt paa en maate, som er meget uheldig, og jeg skulde tro - for at gjøre en lang pine saa kort som mulig - at Stortinget og regjeringen og hr. Konow burde være paa det rene med, at det, som nu burde gives som besked til offentligheten, er, at hr. Konow ikke lenger er blandt forhandlerne.

Bernhard Hanssen: Jeg er enig med hr. Buen i, at syndebukkene i denne sak utpeker sig selv, og de er saa mange, at man kan ikke undgaa at se dem. Jeg vil i denne forbindelse peke paa, hvad jeg tidligere har nævnt, nemlig den omstændighet, at Norge desværre maa siges at ha brutt eksisterende traktater. Det er den første store hovedgrund til, at vinlandene har fattet en let forstaaelig uvilje mot det land, som ikke er at stole paa. Jeg har beklaget det dypt før, og jeg beklager det fremdeles. Det er hovedaarsaken til den uvenlige stemning specielt i Spanien mot vort land, og vi kan ikke vente bedre - det siger jeg i et lukket stortingsmøte; jeg har aldrig villet uttale mig om forhandlingerne i aapne møter, saalænge de stod paa. Og jeg vil si, som en tidligere taler, at det forbauser mig, at man

midt under traktatforhandlingene, ja endog paa det mest kritiske punkt av forhandlingene, har aapnet dørene.

Foruten den store hovedsynd, kan jeg gjerne si, som jeg har nævnt tidligere, maa det vel ogsaa erkjendes, at vore forbudsfolk og deres repræsentanter her i Stortinget sandelig ikke har lettet forhandlingene med alle sine umodne, ubetimelige forslag, som de har kastet ind og offentliggjort uten nytte og derved irritert den part, de skulde forhandle med. Vi har advart dem gang paa gang; men det har ikke nyttet. At forbudslederne nu, naar de ser resultaterne av den politikk, som de har ført, kaster sig over enkelte personer, som er av en anden opfatning, og gir dem skylden for det slette resultat, for misèren, ja, det er saa almindelig, at det forstaar vi; men det skal ikke lykkes. Nu vil jeg nok si det, at jeg hadde ventet av forhandlerne, at de nu selv hadde sagt fra. Jeg mente allerede tidligere, at linen var løpet ut; men da man var av en anden anskuelse, saa sa jeg: "Vel, la dem fortsætte. Men det maa dog engang ha en ende med disse forhandlinger, som snart løper ut i en karrikatur." Jeg hadde ventet, at forhandlernes formand og flere andre av delegationen hadde sagt: "Nu er vor rolle utspilt. Hvis ikke Stortinget ændrer mandatet, saa siger vi tak og gaar vor vei." Og jeg vilde ikke finde det urimelig, om hr. Konow, som nu har faat den forstaaelse, at man ikke kan komme længer paa den vei, siger tak for sig; men jeg vilde ogsaa ha ventet det av andre av delegationens mænd. Engang maa dette komediespil, om jeg saa maa si, ha slut. Nu, da der er talt for aapne døre og det er kommet saa langt, saa vil jeg si, at nu bør dette siges aapent.

Forøvrig er jeg enig med præsidenten i, at efter de alvorlige meddelelser, som utenriksministeren har bragt, saa er det bedst, at vi faar litt ro paa os og overveier saken og saa tar den under behandling igjen i et senere møte. Jeg vil ikke gaa nærmere ind paa den.

Castberg: Det, at trække frem, at der er forhandlet for aapne døre her den 13de april, har intet at betyde overfor det, som er fremkommet i de spanske aviser den 6te april! Naar jeg har fæstet mig ved dette, saa er det spesielt, fordi det er et medlem av delegationen, som det gjælder. Hr. Konow optraadte ogsaa i Stortinget den 13de april til fordel for eller lot uttale sin tilslutning til, at man skulde forlate det mandat, Stortinget har fastsat, idet hr. Larsen var bemyndiget til at erklære, at Konow sluttet sig til det forslag, som hr. Larsen senere tok tilbake. I denne sak er der vinket til utlandet. I denne sak har der i vort land været advokater for utlandets interesser, og det har faat sin tilspidsede form i det, som er fremkommet i den spanske presse; det maa offentlig frem, fordi man skal vite her i landet, at naar utlandet stiller sig slik, saa er det, fordi det er provocert hertil av landsmænd, av nordmænd, deriblandt ogsaa av et medlem av delegationen! Jeg skal ikke komme nærmere ind paa det nu. Jeg mener, at offentligheten maa faa anledning til at se og drøfte dette. Der blev i debatten for aapne døre vinket til utlandet utelukkende fra

forbudspolitikken mest fanatiske motstandere - ikke fra noget andet hold, saa den bebreidelse, som er rettet saadan til alle sider, maa ha sin specielle adresse. Hr. Ivarssons fraser vil jeg ikke værdiges at svare paa - jeg tror, det er helt unødigt i en forsamling som denne. Jeg gaar dem ganske forbi.

Jeg vil bare, idet dette fra min side kan være nok om den side av saken foreløbig, føie til et spørsmål til regjeringen, nemlig om regjeringen har et forslag at fremlægge, eller om det er saa, at de forskjellige grupper skal se at orientere sig bedst mulig, og at det, som da maatte vise sig at ha flertal for sig, da selvfølgelig blir denne forsamlings opfatning.

Jeg vil henstille i likhet med hr. Bernhard Hanssen og hr. Buen til hr. F. L. Konow, om hans æresfølelse virkelig tillater ham at sitte længer i forhandlingsdelegationen, efterat han har optraadt som han har gjort, og hvis han ikke finder at maatte træde tilbake, saa mener jeg, at der er al grund for regjeringen til at fjerne fra delegationen en mand, som har optraadt saa illoyalt overfor det mandat, som Stortinget har git. Det vil være et varsko til vedkommende land om, at dette delegationsmedlem, hvis opfatning nu paaberopes som en opfatning av et medlem av delegationen - ikke av stortingsmanden Konow, men av hr. Konow som medlem av delegationen - repræsenterer ikke Stortingets opfatning og repræsenterer spesielt ikke regjeringens opfatning i denne sak.

Hambro: Jeg kan ikke negte, at jeg er noget forbauset over forløpet av denne debat. Hvis jeg ikke hørte meget feil, læste den ærede utenriksminister op et telegram fra minister Wedel i Paris, hvor han efter stortingsmøtet mandag utbad sig instruks om, efter hvilken linje han skulde føre forhandlingene videre, og han pekte paa 3 alternativer og utbad sig meddelelse fra regjeringen, efter konference med Stortinget, om han skulde ha fuldmagt til at føre forhandlingene efter nogen av de 3 linjer, han pekte paa. Og han telegraferede videre, at delegationen stod samlet om den tredje av de linjer, som var nævnt i telegrammet. Jeg forstod det virkelig saa, at det var for at drøfte dette ikke ganske uviktige og selv for forbudsfolkets ivrigste talsmænd i salen ikke helt uinteressante telegram, at vi skulde ha denne debat idag. Men jeg indrømmer, at den ærede utenriksminister selv øieblikkelig la pensen tilrette for at føre debatten over paa et sidespor, hvor den kunde bli staaende ganske unyttig og ganske frugtesløst. Det nytter jo ikke at tale om det givne mandat som om det var en hellig og uforanderlig størrelse. Det er noget, som vel i øieblikket maa synes klart for enhver, at forhandlingene kan ikke føres til noget resultat efter det mandat, vore forhandlere har faat. Det, vi har at ta standpunkt til, blir da, om vi ønsker, at forhandlingene skal briste, eller om vi er villige til i nogen grad at ændre mandatet slik, som minister Wedel har pekt paa.

Men jeg vil angaaende den debat, som har været ført her, ha uttalt, at det ikke er en ualmindelig ting, naar feil har været begaaet, at man søker at skyve skylden over, ikke paa

dem, som har begaaet feilene, men paa dem, som tillater sig at paapeke feilene. Det er kjendsgjerningernes ophavsmænd, man faar lægge skylden paa, og ikke paa dem, som paataler, at kjendsgjerningerne findes! Og jeg kan ikke negte, at det var med adskillig overraskelse, jeg hørte den ærede repræsentant hr. Castberg bruke de sterke uttrykk om de folk, der - som han sa - rendte regjeringen i benene og vanskeliggjorde forhandlingerne. Hvis der er nogen, som har hævdet med styrke, at man ikke, hvis man har en overbevisning, skal la sig binde av nogen loyalitet, da er det hr. Castberg. Jeg minder om hr. Castbergs optræden under Karlstadforhandlingerne i 1905, og den paatale, den vakte fra vore underhandlere og her i Stortinget, hvor præsident Berner fra præsidentstolen optok en længere debat med den ærede repræsentant hr. Castberg, i møte for lukkede døre som i møte for aapne døre, og understreket den skade, som var gjort, og de vanskeligheter, som var voldt. Det forekommer mig besynderlig, at netop den ærede repræsentant, som der hævdet overbevisningens ret og pligt, nu forsøker at ta i sin mund uttrykk som "landsforræder" og taler om, at æresfølelse skulde tilsi det ene og det andet. Og jeg hørte med nogen overraskelse den ærede repræsentant hr. Buen staa her og forkynde den skade, som var gjort ved de uttalelser, som var faldt her i Stortinget for aapne døre. Jeg vil gjerne spørge den ærede repræsentant hr. Buen, om han husker de uttalelser, han selv fremkom med til et avholdsblad i Trondhjem for nogen tid siden om det varige forbud, og om hr. Buen er bekjendt med, hvorledes de uttalelser har været kommentert i den spanske presse, og den vekt der har været tillagt dem, fordi de faldt fra en præsident i Stortinget, og hvorledes man i den spanske presse har fremhævet vanskelighetene ved at faa en bona fide-overenskomst med et land, hvor der fra en præsident i nationalforsamlingen kunde falde saadanne uttalelser paa et saadant tidspunkt. Og jeg vil - naar der tales om de vanskeligheter, som voldes forhandlerne - tillate mig at læse op et par linjer, som dr. Scharffenberg netop har skrevet i avholdsbladet "Folket", fordi vi ved dette faar illustrert, hvorledes vanskelighetene opstaar, og hvorfor vi møter uvillighet til at avslutte bindende overenskomster. Dr. Scharffenberg skriver:

"Det eneste værdige og samtidig det mest virkningsfulde norske svar vilde være helt vinforbud, men da faar vi ogsaa straks konflikt med Frankrike. ...

Endnu er Frankrike svækket efter krigen, og da totalforbudets gjennomførelse i Norge vil volde en norsk-fransk konflikt, er det bedst at ta ogsaa dette oppgjør med det samme."

Naar den slags uttalelser telegraferes til Frankrig, hvor sindene kanskje er noget saare nu, og hvor man ser, at det fra norsk side omigjen og omigjen hævdtes, at nu er Frankrig svækket efter krigen, saa nu er det fra norsk side lettere at ta op en konflikt med det, - tror man, at dette letter forhandlingernes gang? Den eneste maate, hvorpaa disse forhandlinger kunde ha været ført efter den linje, som hr. Castberg og de andre ønsker, det var ved en enstemmig og av hele det norske folks vilje understøttet taushetens

sammensvergelse mot sandheten. Og jeg kan ikke negte, at det har hat en viss psykologisk interesse at se det frie ords stolte talsmand, hr. Castberg og andre ivre for, at fiskerne i Nord-Norge skulde forbydes at holde offentlige møter og at vedta offentlige uttalelser, fordi dette muligens kunde skade avholdsfolkets interesser; det har sin eiendommelige psykologiske interesse. Al den stund man her staar ikke overfor et vanlig handelspolitisk underhandlingsspørsmål, men overfor et politisk spørsmål inden landet, er det givet at Spanien den hele tid vil være helt underrettet om divergerende opfatninger i Norge; og det maatte vel være klart for ethvert menneske paa forhaand, at det var netop heri vanskelighetene laa ved at føre disse underhandlinger til et heldbringende resultat. Man maatte være mere end barnslig for at tro, at nogen civilisert stat under nutidens kommunikationsforhold i et land med fri presse og ytringsfrihet kunde svæve i vildrede med, hvorledes stemningen laa an. Det er jo naturligt, at netop de folk, som ved sit referat for Stortinget av stemningen i de lande, vi forhandler med, og av utsigterne til at faa traktaten - jeg siger, det er klart, at netop de folk, som ved sin gjengivelse av stemningen der ute har ført Stortinget paa vildspor og har dokumentert sin svigtende evne enten til at opfatte stemningen hos de folk, de forhandler med, eller sin svigtende evne til at gjengi korrekt for Stortinget, hvorledes disse stemninger var, det er klart, at det ligger nær for disse folk at søke at velte den skyld over paa andre. Men det er ganske riktig, som det har været sagt, at hvis det overhodet i denne forbindelse kan tales om skyld, da tænker jeg, at den skyld fordeler sig nogenlunde jevnt utover det ganske samfund. Den fordeler sig kanskje først og fremst paa de folk, der med dr. Scharffenberg og andre hævder, at man skal benytte sig av Frankrigs og andre landes svækkede stilling til at forsøke at ta kampen op mot dem. Og skylden falder naturligvis ogsaa i nogen grad paa presseorganer og andre, som har vist en altfor liten forsigtighet, hvor det har gjældt at fremholde de vanskeligheter, vi kunde møte. Og jeg er helt enig med den ærede statsminister i, at det er uværdig, naar vi staar likeoverfor de kjendsgjerninger, vi møter idag, at prøve at komme bort fra sakens realiteter ved at diskutere det i og for sig litet betydningsfulde skyldspørsmål. For min del er jeg rede til at si: La os alle sammen ta vor del av skylden; for vi bærer den alle; hver mand, som var med paa at votere for folkeavstemningen uten samtidig at forby al diskussion foran denne folkeavstemning, har sin del av skylden. Men jeg vil faa lov til at spørge den ærede præsident - taletiden er blit begrænset til 2 minutter - og jeg tør da spørge, om denne tidsbegrænsning gjælder diskussionen om de presseuttalelser, som har staat i Spanien, og skyldspørsmålet, eller om denne begrænsning gjælder drøftelsen av, hvilke instruktioner minister Wedel skal faa efter stortingsmøtet idag? Jeg tør da videre spørge, om det er utenriksministerens mening at ta denne debat, som han selv i nogen grad har opfordret til, som en veiledning for bestemmelsen av minister Wedels instruks, eller om det er meningen, at vi i et nyt møte skal drøfte minister Wedels telgram. For mig personlig er det noget

vanskelig at ta et endelig standpunkt til realiteten i minister Wedels telegram efter at ha hørt det opløst én gang, og efterat det videre ikke har været drøftet i denne forsamling, og forinden jeg gjør det, vil jeg spørge, om det var mulig at faa rede paa, hvorvidt det er præsidentens mening, at debatten om dette telegram og dets realitet skal være uttømt efter denne debat med de 2 minuters talere, eller om denne sak vil bli opslaat til behandling i et nyt møte.

Præsidenten: Repræsentanten maa ikke ha været opmerksom paa, at præsidenten uttrykkelig har foreslaaet, at forhandlingerne om denne sak nu avsluttes, forat regjeringen kan faa tid til at overveie situationen efter de sidst indløpne efterretninger, og at møte i Stortinget derefter senere vil bli berammet.

Hambro: Jeg beklager, at jeg ikke har oppfattet præsidentens uttalelse. Jeg vil da foreløbig indskrænke mig til dette, idet der da blir anledning til at ta standpunkt til realiteten senere.

Præsidenten: De repræsentanter, som herefter har ordet, har indtil 2 minutter.

O. C. Müller: Jeg vil si at den er mig paafaldende, den retning denne debat har tat. Man gjør her til det væsentlige to artikler i et spansk blad. Jeg kan ikke begripe, at de skal ha saa forførdelig meget at si for at vi er kommet op i den situation vi er kommet. Det er nok andre grunde som ligger bak. Jeg vil ogsaa si at det møte som blev holdt for aapne døre den 13. april - det er jeg enig med hr. Castberg i - ikke kan ha paavirket det som skrives i Spanien 5. eller 6. april. Naar det har været talt om disse forhandlinger for aapne døre, saa vil jeg minde om, at vi da skulde behandle mandatet her for forhandlerne, stillet daværende præsident Lykke forslag om at det skulde behandles for lukkede døre, og det var efter paatryk fra min side det blev gjort; men det blev dengang mødt fra repræsentanten hr. Castbergs og ogsaa fra hr. Gunnar Knudsens side med at det var anstaltmakeri. Det var allerede under behandlingen av om mandatet skulde behandles for aapne døre at uttalelser kunde kommet frem som blotstillet os, det skal jeg faa lov til at minde om! Jeg tror at de som har staat paa samme side som jeg, har hat fiskeriernes interesser for øie, og det har ogsaa været mit motiv. Og vi har ogsaa paa den anden side set at ydmygelse ventet vort land denne gang, likesom vi har været utsat for før ved lignende fremstøt fra forbudsfolkets side. Det har ogsaa været et motiv og jeg tror vi har set rigtig. At man nu vil slippe koblet løs paa enkelte personer som har fremholdt fiskeriernes interesser, tiltaler ikke mig, men jeg vil be om at ogsaa jeg blir en av dem som koblet slippes løs paa.

Tønder: Jeg tror det er unødvendig for repræsentanten fra Kristiansund at be om det. Jeg tænker at forsamlingen var opmerksom paa at han var en av de uheldigste i sine uttalelser

i møtet den 13. april. Statsministerens faderlige tilrettevisning i anledning av repræsentanternes uttalelser i nævnte møte er berettiget, naar man retter den til den del av forsamlingen som tilhører statsministerens eget parti; men jeg protesterer mot at den er berettiget, naar det gjelder os som staar i oppositionspartierne. Naar man fra vor side ikke imøtegit de mange løsslupne og uforsigtige uttalelser som repræsentanterne O. C. Müller, Ivarsson, Gausdal og andre kom med, var det fordi man ikke kunde komme ind paa dem uten at gjøre saken endnu værre. Meget av det som uttaltes dengang, var i høieste grad uforsiktig og laa paa linje med hva "Tidens Tegn" og "Aftenposten" har skrevet. Nu siges det i møte for lukkede døre at disse presseorganer har drevet en for Norge skadelig politikk. Naar avholdsfolket og deriblandt dr. Scharffenberg arbeider videre for absolut forbud, saa maa det være dem tilladt; men man maa legge merke til at mandatet som er git underhandlerne med vinlandene, ikke er bygget paa absolut forbud. Det er noget for sig. Men at avholdsfolket vil arbeide sig frem til hvad de mener maa være det aller bedste for folket, er noget man ikke maa fortænke dem i.

Indrehus: At en del av de uttalelser som faldt i møte den 13. april, ikke vil lette underhandlernes stilling, antar jeg de fleste vil være enig om, naar de ser rolig paa det; men det er ikke det vi skal tale om nu. Det vi nu skal tale om er, hvorledes vi skal gjøre det bedst mulige ut av det. Naar jeg forlangte ordet, var det i anledning av en uttalelse som kom fra statsminister Halvorsen. Uttalelsen fra statsministeren kom i møte for aapne døre den 13. april, og statsministeren har gjentat det nu. Han talte om den overilede handling av venstre at de fremsatte det forslag - og han understreket "overilet handling". Jeg var med at underskrive det forslag, og jeg vil derfor anse mig berettiget til at gjøre opmerksom paa, at da det forslag blev fremsat, var det allerede i aviserne oplyst, at regjeringen hadde bestemt som sælger av et klipfiskparti at de skulde godtgjøre tolddifferancen. Om det var autentisk, vet jeg ikke, men det var ialfald meddelt.

Larsen frafaldt ordet.

F. L. Konow: Jeg skal gjøre opmerksom paa at jeg var noget i tvil om hvad der blev referert til, da hr. Castberg hadde ordet forrige gang - enten det var mine uttalelser i "Aftenposten" 6te april eller uttalelser jeg kom med her i Stortinget den 13. april. Jeg har nu faat klarhet over at det refererer sig til mine uttalelser den 6te april, og jeg har skaffet mig et eksemplar av "Aftenposten", som har indtat det intervju jeg var gjenstand for, og det viser sig at det som der kan hentydes til, er slutsatsen i intervjuet, hvor det heter - at den toldforhøielse som nu er paalagt norske varer staar selvfølgelig i nøie forbindelse med vort hetvinsforbud, og at det er sandsynlig at toldforhøielsen ikke hæves før vort hetvinsforbud ophæves. Ved at sammenligne den uttalelse med den uttalelse som den ærede utenriksminister citerte fra det spanske blad er det saavidt jeg i øieblikket her kan se en

väsentlig uoverensstemmelse tilstede, og hvis det er tilfælde saa mener jeg at det hadde været den ærede utenriksministers pligt at sammenholde disse to uttalelser for at se om de stemte, og det mener jeg altsaa at de ikke gjør. Det har været talt om at man vinker til utlandet. Der er intet i dette intervju her som kan karakteriseres paa den maate; men naar jeg har uttalt mig noget friere end andre har gjort med hensyn til traktatforhandlingerne er det av hensyn til de økonomiske forhold i landet, som tilsier at vi faar en traktat istand med Spanien. Jeg skal dernæst faa lov til at gjøre opmerksom paa at hr. Castberg i Stortinget selv i sin tid har været med paa at nedvotere Urbyes mundkurvsforslag. Det er Stortinget selv som har sagt at de vil ikke der skal sættes hverken i pressen eller i det offentlige liv nogen mundkurv paa folk.

Præsidenten: Tiden er utløpen.

F. L. Konow: Siden jeg har saa meget at svare paa, maa jeg anholde om at faa et minut eller to til.

Præsidenten: Præsidenten har ikke adgang til at innrømme det.

F. L. Konow: Jeg maa da be om at faa ordet paany.

Buen: Der er selvfølgelig ikke tale om at avskjære det fri ord, men ogsaa det fri ord faar være underkastet kritik. Og naar hr. F. L. Konow har nydt den tvilsomme ære i Spanien at bli kaldt det ædelmodige medlem av delegationen har det vel sin aarsak. Overfor hr. Hambro vil jeg peke paa den ting at hvad jeg sa i Trondhjem i sin tid var, at folkeavstemningens resultat skal opretholdes. Det ansaa jeg som en given sak. Og selv om jeg har sagt - jeg vet ikke om jeg sa det, men selv om jeg har sagt at for at det skal ske faar vi heller om nødvendig være uten traktat, saa kan man ikke si, at det er at svække regjeringens stilling i denne sak, naar den skal skjøtte sin opgave - det maa tvertom styrke. Hr. Gunnar Knudsen har ogsaa sagt ganske nylig at hetvinen kommer ikke igjen, og jeg mener at det er en ytring som bare bidrar til at styrke vor stilling overfor Spanien.

Præsidenten: Hr. F. L. Konow har ordet til en kort bemerkning.

F. L. Konow: Det var kun de faa ord jeg vilde tilføie at med hensyn til min stilling i delegationen ønsker jeg at gjøre opmerksom paa, at mens de andre medlemmer av delegationen allerede for en maaned siden er reist nedover, har jeg foretrukket av hensyn til stortingsarbeidet at være her hjemme. Jeg vil ogsaa helst være fritat for nogen reise til Spanien forat delta i de kommende underhandlinger der. Med hensyn til min vedbliven som medlem av delegationen saa vil jeg ikke uttale mig om den ting fra denne plads, idet det er en ting som jeg skal ta op med regjeringen til forhandling.

Møte for lukkede dører, Stortinget 18. april 1921

Præsidenten: Da ingen flere har forlangt ordet erklærer jeg debatten for avsluttet.

Præsidenten vil foreslaa, at intet blir at offentliggjøre av den debat, som er ført her idag.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Det er meningen at der i eftermiddag skal holdes møte i utenrikskomiteen efter konferanse med utenriksministeren, og saa snart dette møte er hævet og dørene aapnet, saa fortsætter man behandlingen av dagens kart. Da man efter al sandsynlighet ikke vil bli færdig med kartet idag, er det hensigten at fortsætte enten imorgen formiddag eller eftermiddag. Det faar senere bli at avgjøre.

Protokollen for det hemmelige møte blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 11.35.